

Skuteczna, przyjazna i nowoczesna szkoła podstawowa

NOWA PODSTAWA PROGRAMOWA

Jak organizować edukację w szkole podstawowej?

Poradnik dyrektora szkoły

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Skuteczna, przyjazna i nowoczesna szkoła podstawowa

Jak organizować edukację w szkole podstawowej?

Poradnik dyrektora szkoły

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Drogi Dyrektorze Szkoły!

Planowane są zmiany w systemie edukacji. Twoja szkoła powinna się do nich dobrze przygotować. Wierzę, że pozwolą na to Twoje doświadczenie oraz dobra współpraca z przedstawicielami organu prowadzącego szkołę i z zespołem nauczycieli Twojej szkoły. Liczę również, że niniejszy poradnik w tym pomoże.

Zmiany mają wejść — *krok po kroku, rok po roku* — począwszy od roku szkolnego 2009/2010. Jeszcze w tym roku zostanie podpisane rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół obowiązujące od roku szkolnego 2009/2010 w przedszkolach i w pierwszej klasie szkoły podstawowej. Nowe programy i podręczniki będą powstawać i wchodzić do kolejnych klas przez sześć lat. Przygotowane zostanie również nowe rozporządzenie w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych. Niektóre elementy nowej wizji programowej szkoły — jak m.in. sposób organizacji pracy na językach obcych i na lekcjach wychowania fizycznego — na podstawie uchwały rady pedagogicznej będą mogły być wdrażane już wcześniej, nawet od razu w całej szkole.

Podstawa programowa została opracowana przez zespół ponad 100 ekspertów, złożony z wybitnych przedstawicieli polskiego świata nauki oraz doświadczonych nauczycieli, metodyków i pracowników systemu egzaminacyjnego. Przygotowana przez ten zespół wstępna wersja projektu została poddana szerokiej konsultacji społecznej. Eksperci przeanalizowali i starali się uwzględnić ponad 2,5 tys. opinii, uwag i recenzji.

Projekt został opracowany przy dofinansowaniu ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego *Kapitał Ludzki*, priorytet III, tytuł projektu: „Doskonalenie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół pod kątem jej zgodności z wymogami gospodarki opartej na wiedzy”.

Zmiana polega na zastąpieniu deklaratywnie określonych treści, które powinny być nauczane, ściśle zdefiniowanymi standardami wiedzy i umiejętności, które będą wymagane na koniec każdego etapu edukacji. Dzięki temu, zakres treści nauczania został istotnie doprecyzowany. Oprócz korzyści płynących z precyzyjnego określenia wiedzy i umiejętności, które uczeń zdobywa na każdym etapie kształcenia, celem tej zmiany jest także osiągnięcie spójnego programowo procesu kształcenia, dostosowanego do możliwości i indywidualnych potrzeb uczniów oraz uwzględniającego zwiększone aspiracje edukacyjne młodzieży.

Warto, aby wszyscy nauczyciele zapoznali się jak najszybciej z całością nowej podstawy programowej. Szczególnie ważne jest, aby ci, którzy uczą na I etapie edukacyjnym wiedzieli również co będzie wymagane od ich uczniów po edukacji przedszkolnej oraz na II etapie, zaś ci, którzy uczą na II etapie dowiedzieli się, co uczeń ma umieć po I etapie edukacyjnym oraz czego się będzie uczył w gimnazjum. W ten sposób nauczycielom będzie łatwiej zaplanować swoją pracę oraz rozważyć, czy jakieś elementy nowego sposobu podejścia do ich dziedzin można zacząć wdrażać już wcześniej.

Do nowych, określonych w podstawie programowej wymagań, zostanie również dostosowany system egzaminów zewnętrznych. Szkoły podstawowe zostaną tym zmienionym systemem objęte od 2015 roku. Na egzaminach będzie mogło być wymagane wszystko to, co jest określone — jako wymagane po poszczególnych etapach — w podstawie programowej.

Poradnik ten zawiera informacje opisujące założenia nowego rozporządzenia o ramowych planach nauczania dotyczące szkoły podstawowej i jest oparty na fragmentach projektu podstawy programowej, dotyczących sposobu organizacji pracy w edukacji przedszkolnej i w szkole podstawowej.

Na organizację pracy szkoły od roku szkolnego 2009/2010 mogą również mieć wpływ przygotowywane obecnie zmiany w ustawie o systemie oświaty i ustawie Karta Nauczyciela. Warto śledzić, jaki przyjmą one ostateczny kształt po całym procesie legislacyjnym. Proponowane zmiany mają sprawić, że dyrektor szkoły wraz ze swoimi nauczycielami będzie w większym stopniu niż obecnie decydował o tym, jak będzie zorganizowana praca w jego szkole. One również przesądzą o tempie wprowadzania sześciolatków do klas pierwszych szkół podstawowych.

Nowa podstawa programowa zakłada opieranie się w szkole podstawowej na tym, czego uczeń nauczył się podczas edukacji przedszkolnej. Zarówno edukacja przedszkolna, jak i wczesnoszkolna, ma być jak najbardziej przyjazna, umożliwiająca przeplatanie nauki z zabawą i zapewniająca jak najlepszą opiekę i bezpieczeństwo dzieci, również tych siedmio- i ośmioletnich. Potrzebna jest bardzo dobra współpraca szkoły podstawowej z miejscami, gdzie edukują się przedszkolnie kandydaci do danej szkoły, a wszędzie tam, gdzie to tylko jest możliwe, warto rozważyć utworzenie przy szkołach podstawowych oddziałów przedszkolnych — również dla dzieci najmłodszych, trzy- i czteroletnich.

Jest już obecnie sporo oddziałów przedszkolnych (tzw. „zerówek”), które funkcjonują przy szkołach podstawowych i tym szkołom będzie łatwiej przy wdrażaniu nowych rozwiązań. Nauczyciele pozostałych szkół — bez względu na to, czy zostaną tam utworzone oddziały przedszkolne — powinni poznać i zrozumieć specyfikę nowej wizji organizacyjnej i programowej edukacji przedszkolnej. Ułatwi to im dobre przygotowanie się do wchodzących zmian.

Wierzę, że dyrektorzy szkół staną na wysokości zadania i pokierują pracą nauczycieli swoich szkół tak, że ci spokojnie i roztropnie, właśnie — *krok po kroku, rok po roku* — przeprowadzą tę programową zmianę, a nasza polska szkoła będzie stawać się coraz bardziej skuteczna, przyjazna i nowoczesna.

Katarzyna Hall

Wrzesień 2008

SPIS TREŚCI

1. Wykaz dziedzin edukacyjnych i informacja o projekcie ramowego planu nauczania w szkole podstawowej	7
I etap edukacyjny (klasy I-III)	7
II etap edukacyjny (klasy IV-VI)	7
Przykładowy szkolny plan nauczania dla klas I-III — po cztery oddziały równoległe	9
Przykładowy szkolny plan nauczania dla klas I-III — po jednym oddziale	10
Przykładowy szkolny plan nauczania dla klas IV-VI — po cztery oddziały równoległe	11
Przykładowy szkolny plan nauczania dla klas IV-VI — po jednym oddziale	12
2. Jak organizować edukację najmłodszych dzieci?	13
Organizacja przestrzeni szkolnej	13
Organizacja opieki po lekcjach	14
Zajęcia zintegrowane	15
3. Obniżenie wieku rozpoczynania obowiązku szkolnego	15
Obowiązkowe przygotowanie przedszkolne	16
Które sześciolatki zaczną chodzić do pierwszej klasy?	17
4. Szkoła podstawowa punktem informacyjnym dla rodziców dzieci w wieku przedszkolnym	19
Jak powinna wyglądać rozmowa dyrektora szkoły z rodzicem dziecka w wieku przedszkolnym, który przyjdzie do niego po radę?	20
5. Jak organizować wychowanie fizyczne?	21
Jakie nowości organizacyjne zawarte są w nowej podstawie programowej wychowania fizycznego?	21
Jak organizować fakultatywne zajęcia wychowania fizycznego?	22
6. Szkoła podstawowa miejscem zwiększania szans edukacyjnych — diagnozy i terapii dysleksji	23
Dysleksja rozwojowa jako jedna z przyczyn ograniczania szans edukacyjnych	23
Prawa i obowiązki uczniów z dysleksją rozwojową	24
Modelowy system profilaktyki i pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom z dysleksją rozwojową — cele i założenia	24
Zakładane rezultaty	26
7. Jak zorganizować edukację przedszkolną tam, gdzie jej brakuje?	27

1. Wykaz dziedzin edukacyjnych i informacja o projekcie ramowego planu nauczania w szkole podstawowej

I etap edukacyjny (klasy I-III)

Na edukację wczesnoszkolną (klasy I-III) składają się następujące zajęcia obowiązkowe:

- edukacja polonistyczna,
- język obcy nowożytny,
- edukacja muzyczna,
- edukacja plastyczna,
- edukacja społeczna,
- edukacja przyrodnicza,
- edukacja matematyczna,
- zajęcia komputerowe,
- zajęcia praktyczno-techniczne,
- wychowanie fizyczne.

Na wyżej wymienione zajęcia przeznaczają się 63 godziny tygodniowo w cyklu kształcenia, w tym na:

- język obcy nowożytny należy przeznaczyć co najmniej 180 godzin lekcyjnych w cyklu kształcenia (6 godzin tygodniowo w cyklu kształcenia),
- edukację muzyczną i edukację plastyczną należy przeznaczyć po co najmniej 90 godzin lekcyjnych w cyklu kształcenia (po 3 godziny tygodniowo w cyklu kształcenia),
- wychowanie fizyczne należy przeznaczyć co najmniej 360 godzin lekcyjnych w cyklu kształcenia (12 godzin tygodniowo w cyklu kształcenia).

O podziale godzin na pozostałe zajęcia obowiązkowe decyduje nauczyciel prowadzący te zajęcia. Ponadto uczniowie klas I-III mogą uczęszczać (po spełnieniu warunków określonych w odrębnych przepisach) na religię. Ci uczniowie, którzy nie będą korzystać z lekcji religii powinni uczęszczać na zajęcia z etyki.

Poza wyżej wymienionymi zajęciami przewiduje się do dyspozycji dyrektora 6 godzin tygodniowo w cyklu kształcenia. Godziny te powinny być wykorzystane na różnego rodzaju zajęcia zwiększające szanse edukacyjne uczniów klas I-III. Jak z powyższego wynika, uczniowie klas I-III powinni mieć w poszczególnych klasach od 22 do 25 godzin zajęć tygodniowo.

II etap edukacyjny (klasy IV-VI)

W klasach IV-VI obowiązkowymi zajęciami są:

- język polski,
- język obcy nowożytny,
- muzyka,
- plastyka,
- historia i społeczeństwo,
- przyroda,
- matematyka,
- zajęcia komputerowe,
- zajęcia praktyczno-techniczne,
- wychowanie fizyczne, w tym połowa zajęć w grupach fakultatywnych,
- spotkania klasowe.

Na wyżej wymienione obowiązkowe zajęcia przeznaczają się 74 godziny tygodniowo w cyklu kształcenia. Ponadto uczniowie mogą uczęszczać na religię oraz na zajęcia z wychowania do życia w rodzinie (te drugie w wymiarze 14 godzin rocznie). Ci uczniowie, którzy nie będą korzystać z lekcji religii powinni uczęszczać na zajęcia z etyki.

Poza wyżej wymienionymi zajęciami przewiduje się do dyspozycji dyrektora 4 godziny tygodniowo w cyklu kształcenia. Godziny te powinny być wykorzystane na różnego rodzaju zajęcia zwiększające szanse edukacyjne uczniów klas IV-VI.

W klasach IV-VI szkoły podstawowej na zajęciach komputerowych obowiązuje podział na grupy w zależności od liczby stanowisk komputerowych — przy jednym stanowisku jeden uczeń. Poczynając od klasy IV na języku obcym możliwy jest podział na grupy w zależności od stopnia zaawansowania znajomości języka, jeśli jest taka potrzeba. Na zajęciach wychowania fizycznego w klasach IV-VI liczebność grupy powinna wynosić od 12 do 26 uczniów.

Poczynając od klasy IV istnieje możliwość łączenia zajęć w bloki, pod warunkiem zrealizowania podstawy programowej każdego z łączonych w blok zajęć. Nauczyciel prowadzący blok musi spełniać wymagania kwalifikacyjne niezbędne do nauczania każdego z zajęć wchodzących w skład bloku. Obowiązkiem nauczyciela prowadzącego zajęcia w bloku jest ustalanie rocznych (śródrocznych) ocen z każdego przedmiotu wchodzącego w skład bloku.

Uczeń II etapu edukacyjnego podczas swojej trzyletniej nauki powinien mieć zorganizowane co najmniej:

- 450 godzin języka polskiego,
- po 240 godzin języka obcego i przyrody,
- po 90 godzin muzyki, plastyki, zajęć komputerowych i zajęć praktyczno-technicznych,
- 120 godzin historii i społeczeństwa,
- 360 godzin matematyki,
- 360 godzin wychowania fizycznego, w tym połowa tych zajęć w grupach fakultatywnych,
- 90 godzin spotkań klasowych (z wychowawcą klasy),
- 90 godzin etyki dla uczniów nieuczęszczających na religię.

Dalej zaprezentowano przykładowe szkolne plany nauczania dla I i II etapu edukacyjnego przygotowane zgodnie z powyższymi regułami: dla szkoły większej — mającej po 4 oddziały równoległe oraz małej — po jednym oddziale uczniów z każdej klasy.

Przykładowy szkolny plan nauczania dla klas I-III — po cztery oddziały równoległe

Klasy I-III szkoły podstawowej	IA	IB	IC	ID	IIA	IIB	IIC	IID	IIIA	IIIB	IIIC	IIID	Uwagi organizacyjne
Edukacja wczesnoszkolna	15 h	15 h	15 h	15 h	15 h	15 h	15 h	15 h	13 h	13 h	13 h	13 h	Zajęcia prowadzone w sposób zintegrowany przez nauczyciela-wychowawcę, łącznie z edukacją plastyczną i muzyczną w klasach I i II oraz ze stosowaniem komputera
Język angielski	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	Zajęcia prowadzone w sposób klasowo-lekcyjny przez nauczyciela specjalistę
Edukacja muzyczna	—	—	—	—	—	—	—	—	1 h	1 h	1 h	1 h	
Edukacja plastyczna	—	—	—	—	—	—	—	—	1 h	1 h	1 h	1 h	
Wychowanie fizyczne	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	Zajęcia prowadzone w sposób wyodrębniony przez nauczyciela wychowawcę
Wychowanie fizyczne specjalistyczne	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	Zajęcia prowadzone w sposób klasowo-lekcyjny przez nauczyciela specjalistę
Etyka	1 h — dla wszystkich nieuczęszczających	1 h — dla wszystkich nieuczęszczających	na religię	na religię	1 h — dla wszystkich nieuczęszczających	na religię	1 h — dla wszystkich nieuczęszczających	na religię					Realizowana w grupie łączącej uczniów ze wszystkich klas
Religia	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	Realizowana w szkole lub poza szkołą zależnie od wyznania
Zwiększanie szans edukacyjnych	Pomoc zindywidualizowana w nauce zależnie od potrzeb, terapia pedagogiczna lub logopedyczna lub konsultacje specjalistyczne												Uczniowie kierowani na terapie i konsultacje zależnie od potrzeb
Razem	23–25	23–25	23–25	23–25	23–25	23–25	23–25	23–25	23–25	23–25	23–25	23–25	
Zajęcia opiekuńcze	4 h — codziennie do wyboru trzy świetlice tematyczne: blok artystyczny lub gry i zabawy rekreacyjno-ruchowe lub cicha nauka połączone z pomocą w odrabianiu lekcji												Przyjęte rozwiązanie zakłada, że około połowy uczniów korzysta z zajęć opiekuńczych po lekcjach (jeśli rodzice zapisali na nie dziecko)

Przykładowy szkolny plan nauczania dla klas I-III — po jednym oddziale

Klasy I-III szkoły podstawowej	I	II	III	Uwagi organizacyjne
Edukacja wczesnoszkolna	16 h	16 h	16 h	Zajęcia prowadzone w sposób zintegrowany przez nauczyciela-wychowawcę, łącznie z z nauką języka obcego oraz edukacją plastyczną i muzyczną
Zajęcia komputerowe	1 h	1 h	1 h	Zajęcia prowadzone w sposób klasowo-lekcyjny przez nauczyciela specjalistę
Wychowanie fizyczne	4 h	4 h	4 h	Zajęcia prowadzone w sposób wyodrębniony przez nauczyciela wychowawcę
Etyka	1 h — dla wszystkich nieuczęszczających na religię			Realizowana w grupie łączącej uczniów ze wszystkich klas
Religia	2 h	2 h	2 h	Realizowana w szkole lub poza szkołą zależnie od wyznania
Zwiększanie szans edukacyjnych	Pomoc zindywidualizowana w nauce zależnie od potrzeb, terapia pedagogiczna lub logopedyczna lub konsultacje specjalistyczne			Uczniowie kierowani na terapie i konsultacje zależnie od potrzeb
Razem	23-25	23-25	23-25	
Zajęcia opiekuńcze	4 h — codziennie do wyboru dwie świetlice tematyczne: blok pomocy w odrabianiu lekcji albo oferowane na przemian: blok artystyczny lub gry i zabawy rekreacyjno-ruchowe			Przyjęte rozwiązanie zakłada, że około połowy uczniów korzysta z zajęć opiekuńczych po lekcjach (jeśli rodzice zapisali na nie dziecko)

Przykładowy szkolny plan nauczania dla klas IV-VI — po cztery oddziały równoległe

	IVA	IVB	IVC	IVD	VA	VB	VC	VD	VIA	VIB	VIC	VID	Uwagi organizacyjne
Klasy IV-VI szkoły podstawowej	5 h	5 h	5 h	5 h	5 h	5 h	5 h	5 h	5 h	5 h	5 h	5 h	Zajęcia klasowo-lekcyjne
Język polski	—	—	—	—	—	—	—	—	1 h — gr. konkursowa lub wyrównawcza	1 h — gr. konkursowa lub wyrównawcza	1 h — gr. kursowa lub wyrównawcza	1 h — gr. konkursowa lub wyrównawcza	Godziny zwiększenia szans edukacyjnych — dzieci z 2 klas dzielimy na 2 grupy: uczących się najlepiej i potrzebujących działań wyrównawczych
Zwiększanie szans edukacyjnych z języka polskiego	2 h — poc. lub śred. lub zaawans.	2 h — poc. lub śred. lub zaawans.	2 h — poc. lub śred. lub zaawans.	2 h — poc. lub śred. lub zaawans.	3 h — poc. lub śred. lub zaawans.	3 h — poc. lub śred. lub zaawans.	3 h — poc. lub śred. lub zaawans.	3 h — poc. lub śred. lub zaawans.	3 h — poc. lub śred. lub zaawans.	3 h — poc. lub śred. lub zaawans.	3 h — poc. lub śred. lub zaawans.	3 h — poc. lub śred. lub zaawans.	W grupach zaawansowania, co roku uczniów z 2 klas dzielimy na 3 grupy zależnie od wyników (można 4 klasy dzielić na 6 grup, jeśli mamy tytuł nauczycieli)
Język angielski	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	Zajęcia klasowo-lekcyjne
Muzyka	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	Zajęcia klasowo-lekcyjne
Plastyka	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	Zajęcia klasowo-lekcyjne
Historia i społeczeństwo	2 h	2 h	2 h	2 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	Zajęcia klasowo-lekcyjne
Przyroda	3 h	3 h	3 h	3 h	3 h	3 h	3 h	3 h	2 h	2 h	2 h	2 h	Zajęcia klasowo-lekcyjne
Matematyka	4 h	4 h	4 h	4 h	4 h	4 h	4 h	4 h	4 h	4 h	4 h	4 h	Zajęcia klasowo-lekcyjne
Zwiększanie szans edukacyjnych z matematyki	—	—	—	—	—	—	—	—	1 h — gr. konkursowa lub wyrównawcza	1 h — gr. konkursowa lub wyrównawcza	1 h — gr. kursowa lub wyrównawcza	1 h — gr. konkursowa lub wyrównawcza	Godziny zwiększenia szans edukacyjnych — dzieci z 2 klas dzielimy na 2 grupy: uczących się najlepiej i potrzebujących działań wyrównawczych
Zajęcia komputerowe	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	Zajęcia klasowo-lekcyjne
Zajęcia prak.-tech.	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	Zajęcia klasowo-lekcyjne
Wychowanie fizyczne	2 h — gr. dziewcząt i gr. chłopców	2 h — gr. dziewcząt i gr. chłopców	2 h — gr. dziewcząt i gr. chłopców	2 h — gr. dziewcząt i gr. chłopców	2 h — gr. dziewcząt i gr. chłopców	2 h — gr. dziewcząt i gr. chłopców	2 h — gr. dziewcząt i gr. chłopców	2 h — gr. dziewcząt i gr. chłopców	2 h — gr. dziewcząt i gr. chłopców	2 h — gr. dziewcząt i gr. chłopców	2 h — gr. dziewcząt i gr. chłopców	2 h — gr. dziewcząt i gr. chłopców	Godziny na podstawowy program z podziałem na płeć
Wychowanie fizyczne do wyboru	2 h — do wyboru np.: koszykówka dziewcząt, koszykówka chłopców, taniec, aerobik, piłka nożna, gimnastyka korekcyjna, pływanie — za rok mogą być proponowane inne rodzaje zajęć												Paletę zajęć do wyboru proponują nauczyciele, uczniowie mają obowiązek zapisać się każdego roku na jedne zajęcia, możliwe realizowanie pozaszkolne (np. w Miejskim Ośrodku Sportu)
Spotkanie klasowe	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	1 h	Klasowo-lekcyjne
Etyka	1 h — dla wszystkich nieuczyszczających na religię	1 h — dla wszystkich nieuczyszczających na religię	1 h — dla wszystkich nieuczyszczających na religię	1 h — dla wszystkich nieuczyszczających na religię	1 h — dla wszystkich nieuczyszczających na religię	1 h — dla wszystkich nieuczyszczających na religię	1 h — dla wszystkich nieuczyszczających na religię	1 h — dla wszystkich nieuczyszczających na religię	1 h — dla wszystkich nieuczyszczających na religię	1 h — dla wszystkich nieuczyszczających na religię	1 h — dla wszystkich nieuczyszczających na religię	1 h — dla wszystkich nieuczyszczających na religię	Realizowana w grupie łączącej uczniów ze wszystkich klas
Religia	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	2 h	Realizowana w szkole lub poza szkołą zależnie od wyznania
Wychowanie do życia w rodzinie	0,5 h	0,5 h	0,5 h	0,5 h	0,5 h	0,5 h	0,5 h	0,5 h	0,5 h	0,5 h	0,5 h	0,5 h	Uczniowie uczęszczają, jeśli rodzice nie wyrazili sprzeciwu
Zwiększanie szans edukacyjnych	terapia pedagogiczna lub terapia logopedyczna lub konsultacje specjalistyczne												Uczniowie kierowani na terapię i konsultacje zależnie od potrzeb

Przykładowy szkolny plan nauczania dla klas IV-VI — po jednym oddziale

Klasy IV-VI szkoły podstawowej	IV	V	VI	Uwagi organizacyjne
Język polski	5 h	5 h	5 h	Zajęcia klasowo-lekcyjne
Zwiększanie szans edukacyjnych z języka polskiego	—	—	1 h — grupa konkursowa lub wyrównawcza	Godzina (1 dla ucznia, 2 dla nauczyciela) realizowana z puli na zwiększanie szans edukacyjnych — z podziałem na 2 grupy: dzieci uczących się najlepiej i dzieci potrzebujących działań wyrównawczych
Język angielski	3 h — grupa początkująca lub I średnia lub zaawansowana			W grupach zaawansowania, co roku uczniów z 3 klas dzielimy na 4 grupy zależnie od ich wyników
Muzyka	1 h	1 h	1 h	Zajęcia klasowo-lekcyjne
Plastyka	1 h	1 h	1 h	Zajęcia klasowo-lekcyjne
Historia i społeczeństwo	2 h	1 h	1 h	Zajęcia klasowo-lekcyjne
Przyroda	3 h	3 h	2 h	Zajęcia klasowo-lekcyjne
Matematyka	4 h	4 h	4 h	Zajęcia klasowo-lekcyjne
Zwiększanie szans edukacyjnych z matematyki	—	—	1 h — grupa konkursowa lub wyrównawcza	Godzina (1 dla ucznia, 2 dla nauczyciela) realizowana z puli na zwiększanie szans edukacyjnych — z podziałem na 2 grupy: dzieci uczących się najlepiej i dzieci potrzebujących działań wyrównawczych
Zajęcia komputerowe	1 h	1 h	1 h	Zajęcia klasowo-lekcyjne
Zajęcia prak.-tech.	1 h	1 h	1 h	Zajęcia klasowo-lekcyjne
Wychowanie fizyczne	2 h — grupa dziewcząt, I grupa chłopców, II grupa chłopców (zależnie od liczby i płci uczniów)			Godziny na podstawowy program z podziałem na płeć
Wychowanie fizyczne do wyboru	2 h — do wyboru np.: koszykówka dziewcząt, koszykówka chłopców, taniec, aerobik, piłka nożna, gimnastyka korekcyjna, pływanie — realizowane po 3-4 rocznie, za rok inne rodzaje			Paletę zajęć do wyboru proponują we wrześnie nauczyciele, uczniowie mają obowiązek zapisać się każdego roku na jedne zajęcia, możliwe jest realizowanie pozaszkolne (np. w Miejskim Ośrodku Sportu)
Spotkanie klasowe	1 h	1 h	1 h	Zajęcia klasowo-lekcyjne
Etyka	1 h — dla wszystkich nieuczęszczających na religię			Realizowana w grupie łączącej uczniów ze wszystkich klas
Religia	2 h	2 h	2 h	Realizowana w szkole lub poza szkołą zależnie od wyznania
Wychowanie do życia w rodzinie	0,5 h	0,5 h	0,5 h	Uczniowie uczęszczają, jeśli rodzice nie wyrazili sprzeciwu
Zwiększanie szans edukacyjnych	terapia pedagogiczna lub terapia logopedyczna lub konsultacje specjalistyczne			Uczniowie kierowani na terapię i konsultacje zależnie od potrzeb

2. Jak organizować edukację najmłodszych dzieci?

Niektóre szkoły podstawowe wzbudzają obawy rodziców co do tego, czy są w stanie odpowiednio przyjaźnie zaopiekować się ich dzieckiem, dlatego ważne jest przekonanie rodziców, że edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna to proces przyjazny i radosny — odkrywania nowych możliwości, nabywania przez dziecko nowych umiejętności. Warto, aby nauczyciel spotykał się z rodzicami indywidualnie i w grupie — w zależności od potrzeb, ale szczególnie często na początku, przed podjęciem nauki przez dzieci — i aby opowiedział rodzicom, jak będzie organizował pracę dzieci, jakie zastosuje formy i metody, że będzie indywidualizował pracę dzieci, różnicował wymagania, uważnie obserwował i wzmacniał mocne strony. Dla rodzica powierzającego swoje dziecko szkole, poza zaufaniem do nauczyciela, ważna jest przestrzeń w jakiej dziecko będzie przebywać. Przestrzeń ta powinna umożliwić realizację zadań dydaktyczno-wychowawczych i być bezpieczna dla dziecka.

Organizacja przestrzeni szkolnej

Ważnym zadaniem jest analiza struktury bazy lokalowej szkoły podstawowej i podjęcie decyzji, gdzie najlepiej wyodrębnić przestrzeń lokalową dla najmłodszych. Może to być szczególnie utrudnione, jeśli szkoła podstawowa funkcjonuje w zespole ze szkołą lub szkołami kształcącymi dzieci starsze (wtedy organ prowadzący powinien przeanalizować także rozwiązanie takiego zespołu, przeniesienie którejś ze szkół zespołu w inne miejsce).

Warto przy tym także rozważyć możliwość funkcjonowania w szkole podstawowej oddziałów przedszkolnych i to nie tylko dla dzieci pięcioletnich, ale także trzy- i czteroletnich. Jeśli tylko szkoła podstawowa ma na ten cel odpowiednią przestrzeń na pewno będzie to dobry pomysł.

Dzieci objęte edukacją przedszkolną i wczesnoszkolną oprócz realizacji podstawy programowej, powinny również, po zajęciach obowiązkowych, w ramach oferty opiekuńczej lub dodatkowej, mieć możliwość atrakcyjnego spędzania czasu pod opieką na przykład nauczyciela muzyki, plastyki, języków obcych, wychowania fizycznego. Każdy z nich z pewnością jest w stanie zaproponować atrakcyjne formy aktywności najmłodszym uczniom. Jednocześnie wszyscy nauczyciele powinni oswajać najmłodsze dzieci z całą szkołą, aby na dalszych etapach edukacyjnych była ona dla nich znajoma.

Przestrzeń w szkole dla najmłodszych dzieci powinna być odpowiednio dostosowana. Zarówno sale dla przedszkolaków, jak i dla najmłodszych uczniów powinny mieć kąciki nadające się do wypoczynku i zabawy, dobrze też jeśli korytarz szkolny jest miejscem tylko dla najmłodszych, wyglądającym ciepło i przyjaźnie. W szkole powinny być osobne korytarze dla starszych i młodszych uczniów. Jeśli podział komunikacyjny budynku ograniczający możliwości spotykania się najmłodszych ze starszymi wydaje się trudny do wprowadzenia, warto poprosić architekta (może znajdziemy go wśród rodziców uczniów?) o pomoc w zaprojektowaniu, jak w możliwie najprostszy sposób wyodrębnić bezpieczną przestrzeń dla najmłodszych. W zdecydowanej większości budynków szkolnych jest to możliwe.

Edukacja wczesnoszkolna powinna stopniowo i możliwie łagodnie przeprowadzić dzieci z kształcenia całościowego do nauczania przedmiotowego w wyższych klasach szkoły podstawowej. Ponadto w wypadku uczniów rozpoczynających naukę, nauczanie początkowe,

szczególnie w klasie pierwszej, powinno być zindywidualizowane, bliższe edukacji przedszkolnej, połączone z zabawą i opieką.

Zaleca się, aby pierwsze miesiące nauki w klasie pierwszej wypełnił okres przygotowawczy, stanowiący łagodne przejście dziecka z przedszkola do szkoły. Czas trwania okresu adaptacyjnego określa nauczyciel, biorąc pod uwagę potrzeby dzieci.

Na I etapie edukacyjnym bardzo ważna jest organizacja przestrzeni nauczania dla ucznia. Sale lekcyjne powinny składać się z dwóch części: edukacyjnej — wyposażonej w tablicę i stoliki oraz rekreacyjnej — przestrzeni wolnej, nadającej się do zabawy. Pożądane jest także dodatkowe wyposażenie w: sprzęt audiowizualny, komputer z dostępem do Internetu, projektor, mapy, gry i zabawki dydaktyczne, tematyczne kąciki zabaw, biblioteczkę. Uczniowie powinni mieć również zapewnioną możliwość pozostawiania w szkole przynajmniej części podręczników lub przyborów szkolnych, by nie dźwigać codziennie ciężkiego tornistra.

Jeżeli klasa jest na tyle duża, że udaje się wyodrębnić część lekcyjną wyposażoną w ławki i rekreacyjną — dywanową, wtedy nauczyciel ma swobodę, które zagadnienia uczeń powinien realizować w ławkach, a które może siedząc na dywanie. Nauczyciel powinien tylko zwracać uwagę, aby w klasie pierwszej dziecko więcej czasu spędzało ucząc się przez zabawę, a w następnych klasach stopniowo wydłużać czas spędzony w ławce szkolnej.

Trudniejsza sytuacja jest w szkole, w której sale dydaktyczne są małe. Wtedy dobrze, jeżeli jedna z sal jest rekreacyjna. Sytuacja ta jest trudniejsza organizacyjnie dla nauczycieli, którzy muszą umawiać się w jakich godzinach, która klasa korzysta z sali rekreacyjnej. Przy czym zakładamy, że nie jest to dodatkowa sala lekcyjna, a sala z której rotacyjnie korzysta na przykład jedna z trzech klas, w trakcie gdy pozostałe dwie mają lekcje w ławkach szkolnych.

Organizacja opieki po lekcjach

Bardzo ważnym miejscem pobytu ucznia w szkole jest świetlica. Coraz więcej dzieci i coraz dłużej przebywa w świetlicach szkolnych, dlatego ważne jest, aby świetlice były nie tylko miejscem bezpiecznym, ale również miejscem gdzie można miło i pożytecznie spędzić czas.

Przeważnie w szkołach jest jedna świetlica do której trafia bardzo wielu uczniów. W takich przypadkach warto tworzyć kolejne świetlice skupiające dzieci w podobnym wieku, przynajmniej na czas kiedy tych dzieci jest najwięcej. Miejscem dla takich dodatkowych grup mogą być sale lekcyjne (szczególnie te wyposażone w dywany). Dobrym pomysłem jest też tworzenie świetlic tematycznych np. świetlica „cicha”, w której można odrobić lekcje, świetlica „plastyczna” itp. Liczba osób opiekujących się dziećmi w czasie świetlicowym wynika z pozostającej pod ich opieką, zadeklarowanej liczby dzieci. Sposób organizacji ich pracy może także być bardzo różny:

- konkretna grupa dzieci znajduje się pod opieką stałej opiekunki, realizującej pewien plan spędzania przez nich czasu, odpowiednio podzielony na: posiłki, zabawę, cichą naukę, spacer, rekreację ruchową.
- dzieci mają do wyboru sale i opiekunów oferujących poszczególne rodzaje aktywności, jak: aktywność rekreacyjno-ruchowa, aktywność plastyczna, pomoc w nauce z matematyki, pomoc w nauce z polskiego, tematyczne kąciki zabawowe. Przy takim rozwiązaniu konieczna jest osoba koordynująca aktywność uczniów, świetnie będzie się to sprawdzać przy stosunkowo niedużej szkole.

- rozwiązanie pośrednie dopuszczające zarówno uczestnictwo uczniów w ofercie dodatkowej szkoły, jak i stałą opiekunkę odpowiedzialną za konkretną grupę uczniów — wówczas stale jakaś część z nich znajduje się na zajęciach wybranych.

Zajęcia zintegrowane

Edukacja wczesnoszkolna realizowana jest w formie kształcenia zintegrowanego lub przedmiotowego z należytą troską o korelację treści wszystkich obszarów edukacyjnych. Wskazane jest, aby przynajmniej w pierwszej i drugiej klasie uczniowie mieli zajęcia zintegrowane. W klasie trzeciej można już wprowadzać naukę przedmiotową. To szkoła i nauczyciel powinni decydować o zakresie nauczania zintegrowanego. Jeżeli w szkole jest nauczyciel muzyki, który chętnie poprowadzi zajęcia już w klasie pierwszej, a nauczyciel prowadzący pierwszą klasę uzna, że takie rozwiązanie jest korzystne dla uczniów, to oczywiście można wyodrębnić muzykę z nauczania zintegrowanego i realizować ją w formie przedmiotowej. Dotyczyć to może również przedmiotów takich jak: plastyka, wychowanie fizyczne, zajęcia komputerowe.

Przyjęło się, że nauka języka obcego jest prowadzona poza nauczaniem zintegrowanym przez nauczyciela języka obcego, jednak coraz więcej nauczycieli kształcenia zintegrowanego ma uprawnienia do nauki języka obcego i wtedy nic nie stoi na przeszkodzie, aby nauczanie języka obcego przybrało formę zintegrowaną.

Przykładem przedmiotu, który trudno nauczać jako przedmiot zintegrowany jest matematyka. Dlatego można wyodrębnić nauczanie matematyki jako samodzielny przedmiot, ale można zachować integrację organizacyjną — czyli nie wyodrębniać specjalnie godziny na matematykę a wkomponować ją maksymalnie trafnie w dzień nauki.

Stopniowe wycofywanie się z nauczania zintegrowanego w klasie trzeciej może stanowić łagodne osvajanie dziecka z faktem, iż począwszy od klasy czwartej przedmioty będą nie tylko wyodrębnione czasowo ale również nauczane przez różnych nauczycieli.

Szkoła poza zajęciami opiekuńczymi zapewniającymi dzieciom interesujące spędzanie czasu, przyjazną atmosferę i bezpieczeństwo, powinna również organizować:

- zajęcia korekcyjno-kompensacyjne dla uczniów, którzy mają szczególne potrzeby (np. wada wymowy, wada postawy) lub mają trudności w sprostaniu wymaganiom szkoły,
- zajęcia rozwijające szczególne zdolności i zainteresowania uczniów.

3. Obniżenie wieku rozpoczynania obowiązku szkolnego

Pierwsze lata życia dziecka decydują o jego rozwoju i dalszych losach. Znacząca część możliwości intelektualnych człowieka kształtuje się w pierwszych latach życia. Większość wrodzonych predyspozycji rozwija się intensywnie w wieku przedszkolnym, dotyczy to także zdolności uczenia się. Działania edukacyjne, stymulowanie rozwoju intelektualnego i społecznego dziecka przynoszą najlepsze rezultaty właśnie w okresie przedszkolnym. Jest to także najlepszy okres na zapobieganie ewentualnym trudnościom w nauce — niwelowanie dysharmonii rozwojowych, terapię zaburzeń, wyrównywanie zaniedbań środowiskowych. Umiejętności, które małe dzieci wynoszą z przedszkola, procentują w szkole lepszymi wynikami w nauce, a w dorosłym życiu lepszym funkcjonowaniem społecznym i zawodowym.

Zapewnienie lepszego dostępu najmłodszych dzieci do edukacji, to najskuteczniejszy sposób na wyrównywanie szans edukacyjnych. Mając na uwadze powyższe, jednym z głównych celów w najbliższym czasie będzie upowszechnienie wychowania przedszkolnego dzieci w wieku 3-5 lat. Osiągnięcie tego celu będzie możliwe poprzez wprowadzenie obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dla dzieci 5-letnich oraz uzupełnienie systemu edukacji innymi formami wychowania przedszkolnego.

Obowiązkowe przygotowanie przedszkolne

Proces wprowadzania obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego został rozłożony na dwa lata. Od dnia 1 września 2009 r. dzieci w wieku 5 lat będą miały **prawo** do rocznego przygotowania przedszkolnego, co oznacza, że samorząd gminny będzie miał obowiązek zapewnienia bezpłatnej edukacji przedszkolnej tym pięcioletkom, których rodzice będą sobie tego życzyć. Od dnia 1 września 2010 r. prawo dzieci w wieku 5 lat do rocznego wychowania przedszkolnego zostanie przekształcone w **obowiązek** rocznego przygotowania przedszkolnego.

Podobnie, jak w przypadku prawa dziecka do rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązek będzie realizowany w przedszkolu, oddziale przedszkolnym zorganizowanym w szkole podstawowej lub w innej formie wychowania przedszkolnego i rozpocznie się z początkiem roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 5 lat.

Rodzice dziecka pięcioletniego będą mieli obowiązek zgłoszenia go do przedszkola, oddziału przedszkolnego przy szkole podstawowej lub innej formy wychowania przedszkolnego. Dyrektor przedszkola, szkoły podstawowej z oddziałem przedszkolnym oraz nauczyciel prowadzący zajęcia w innej formie wychowania przedszkolnego będzie miał obowiązek powiadomienia dyrektora szkoły podstawowej, w obwodzie której dziecko mieszka, o spełnianiu przez nie obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego.

W roku szkolnym poprzedzającym termin możliwego rozpoczęcia przez dziecko nauki w szkole nauczyciele wychowania przedszkolnego będą przeprowadzać diagnozę gotowości do nauki szkolnej. Celem diagnozy jest zgromadzenie informacji, które mogą pomóc:

- rodzicom, aby poznali stan gotowości swojego dziecka do podjęcia nauki w szkole i mogli je odpowiednio do potrzeb w osiągnięciu tej gotowości wspomagać,
- nauczycielom przedszkola przy opracowaniu i realizowaniu indywidualnego programu wspomagania rozwoju dziecka, który będzie realizowany w roku poprzedzającym możliwe rozpoczęcie nauki w szkole w okresie od stycznia do maja,
- pracownikom poradni psychologiczno-pedagogicznej, do której zostanie skierowane dziecko w przypadku zaobserwowania przez nauczyciela przedszkola potrzeby pogłębionej diagnozy związanej z jakiegoś rodzaju specjalnymi potrzebami edukacyjnymi dziecka.

Zgodnie z obowiązującymi obecnie przepisami obowiązek szkolny dziecka rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat. Do szkoły podstawowej może być również przyjęte — po uzyskaniu pozytywnej opinii publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, dziecko sześciolatnie. W przypadkach uzasadnionych ważnymi przyczynami rozpoczęcie spełniania przez dziecko obowiązku szkolnego może być odroczone, nie dłużej jednak niż o jeden rok.

Które sześciolatki zaczną chodzić do pierwszej klasy?

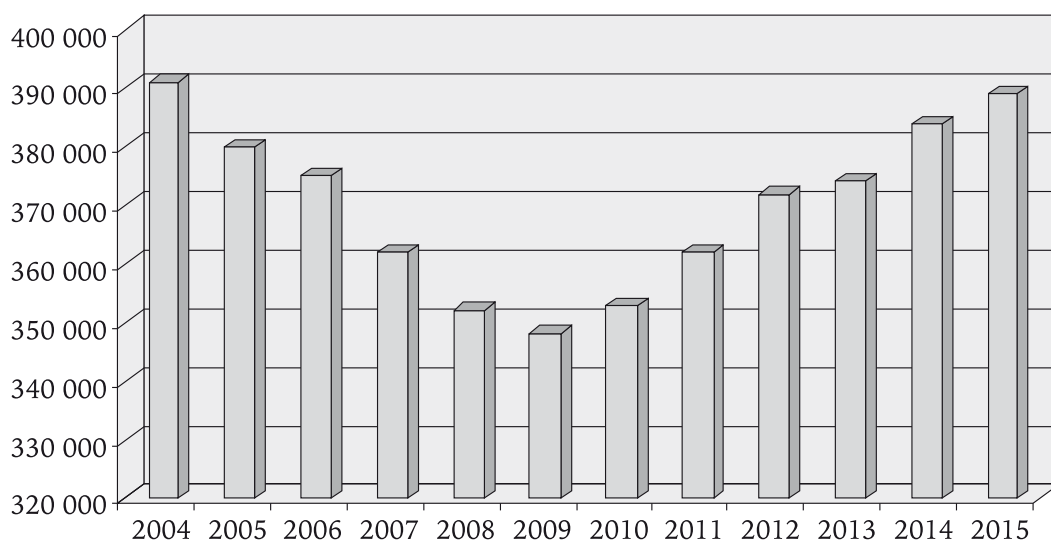
Projektowane obecnie zmiany mają na celu obniżenie do 6 lat wieku rozpoczęcia spełniania obowiązku szkolnego z pozostawieniem dotychczasowych możliwości przyspieszenia i odraczenia o jeden rok rozpoczynania tego obowiązku. Wprowadzanie obniżonego wieku rozpoczynania spełniania obowiązku szkolnego będzie rozłożone na 3 lata szkolne (2009/2010, 2010/2011, 2011/2012). W okresie tym rodzice dzieci będą mogli — na swój wniosek, bez konieczności uzyskiwania opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej — odroczyć lub przyspieszyć o jeden rok rozpoczęcie spełniania obowiązku szkolnego, zgodnie z zamieszczonym w tabeli harmonogramem.

Data urodzenia dziecka	Z mocy prawa	Na jakiej podstawie jest możliwe wysłanie dziecka do szkoły w innym terminie niż podano obok
w roku 2002	Obowiązkowo jest objęte edukacją przedszkolną jako 6-latek w 2008/2009. Idzie do szkoły jako 7-latek w 2009/2010.	Przyspieszenie lub opóźnienie rozpoczęcia nauki w szkole możliwe na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej.
pomiędzy 1 stycznia 2003 a 30 kwietnia 2003	Idzie do szkoły jako 6-latek w 2009/2010, jeśli rodzice nie zdecydują inaczej.	Zgłoszenie do 15 kwietnia 2009 r. w obwodowej szkole zamiaru posłania 6-latka do edukacji przedszkolnej — w 2009/2010, a 7-latka do szkoły — w 2010/2011 (wskazane dla dzieci nie objętych jako 5-latki edukacją przedszkolną w 2008/2009).
pomiędzy 1 maja 2003 a 31 grudnia 2003	Obowiązkowo jest objęte edukacją przedszkolną jako 6-latek w 2009/2010. Idzie do szkoły jako 7-latek w 2010/2011, jeśli rodzice nie zdecydowali wcześniej inaczej.	Zgłoszenie do 15 kwietnia 2009 r. w obwodowej szkole zamiaru posłania 6-latka do szkoły — w 2009/2010 (wskazane dla dzieci objętych jako 5-latki edukacją przedszkolną w 2008/2009).
pomiędzy 1 stycznia 2004 a 31 sierpnia 2004	Ma prawo jako 5-latek do bezpłatnej edukacji przedszkolnej w 2009/2010. Idzie do szkoły jako 6-latek w 2010/2011, jeśli rodzice nie zdecydowali wcześniej inaczej.	Zgłoszenie do 15 kwietnia 2010 r. w obwodowej szkole zamiaru posłania 6-latka do edukacji przedszkolnej — w 2010/2011, a 7-latka do szkoły — w 2011/2012 (wskazane dla dzieci nie objętych jako 5-latki edukacją przedszkolną w 2009/2010).
pomiędzy 1 września 2004 a 31 grudnia 2004	Obowiązkowo jest objęte edukacją przedszkolną jako 6-latek w 2010/2011. Idzie do szkoły jako 7-latek w 2011/2012, jeśli rodzice nie zdecydowali wcześniej inaczej.	Zgłoszenie do 15 kwietnia 2010 r. w obwodowej szkole zamiaru posłania 6-latka do szkoły — w 2010/2011 (wskazane dla dzieci objętych jako 5-latki edukacją przedszkolną w 2009/2010).
w roku 2005	Obowiązkowo jest objęte edukacją przedszkolną jako 5-latek w 2010/2011. Idzie do szkoły jako 6-latek w 2011/2012.	Zgłoszenie do 15 kwietnia 2011 r. w obwodowej szkole zamiaru posłania 6-latka do edukacji przedszkolnej — w 2011/2012, a 7-latka do szkoły — w 2012/2013 (wskazane tylko dla dzieci, których rodzice słabo oceniają ich gotowość szkolną).
w roku 2006 i później	Obowiązkowo jest objęte edukacją przedszkolną jako 5-latek Idzie do szkoły jako 6-latek.	Przyspieszenie lub opóźnienie rozpoczęcia nauki w szkole możliwe na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Przemiany cywilizacyjne sprawiają, że dzieci wcześniej osiągają dojrzałość szkolną. Dzieci sześciolatnie są w większości intelektualnie gotowe do podjęcia nauki szkolnej. Proponowana zmiana w organizacji nauczania i objęcie nauką dzieci o rok młodszych ułatwi wyrównywanie szans edukacyjnych, zapewni lepszy dostęp młodszych dzieci do edukacji i umożliwi wcześniejsze rozpoznawanie i rozwój uzdolnień. Obniżenie wieku obowiązku szkolnego z siedmiu na sześć lat oraz zmiana podstawy programowej spowodują, że dzieci w klasie pierwszej szkoły podstawowej nie będą powtarzać tego, czego uczyły się rok wcześniej i będą kontynuować naukę na poziomie dostosowanym do ich wieku.

Proces włączania sześciolatków do edukacji szkolnej rozpocznie się w 2009 r. Z danych statystycznych wynika bowiem, że od kilkunastu lat spada liczba uczniów w szkołach podstawowych. W roku 2009 rocznik sześciolatków będzie najmniej liczny, dlatego będzie to najkorzystniejszy czas na rozpoczęcie planowanych zmian.

Liczba dzieci w wieku 6 lat w latach 2004-2015

Zakłada się, że proces obejmowania edukacją szkolną dzieci sześciolatków będzie rozłożony na 3 lata, w taki sposób, aby na początku oprócz siedmiolatków danego rocznika obowiązek szkolny obejmował również 1/3 rocznika dzieci sześciolatków. Oznacza to, że naukę podejmą:

- w roku szkolnym 2009/2010 dzieci siedmioletnie urodzone w 2002 r. i dzieci sześciolatnie urodzone od dnia 1 stycznia do dnia 30 kwietnia 2003 r.,
- w roku szkolnym 2010/2011 dzieci siedmioletnie urodzone po 1 maja 2003 r. i dzieci sześciolatnie urodzone od dnia 1 stycznia 2004 r. do dnia 31 sierpnia 2004 r.,
- w roku szkolnym 2011/2012 dzieci siedmioletnie urodzone po 1 września 2004 r. i dzieci sześciolatnie urodzone od dnia 1 stycznia 2005 r. do dnia 31 grudnia 2005 r.

Od dnia 1 września 2012 r. zasadą stanie się podejmowanie nauki przez dzieci sześciolatnie. W okresie obniżania wieku obowiązku szkolnego dla sześciolatków będzie istniała możliwość odroczenia tego obowiązku, wynikająca z woli rodziców, pod warunkiem, że do 15 września roku poprzedzającego rok szkolny, w którym dziecko powinno lub może rozpocząć naukę, rodzice złożą u dyrektora publicznej szkoły podstawowej, w obwodzie której dziecko mieszka, wniosek o odroczenie spełniania obowiązku szkolnego. Oznacza to, że w trzech kolejnych latach szkolnych w klasie pierwszej będą zarówno dzieci sze-

ścioletnie jak i siedmioletnie, co i obecnie ma miejsce. Obecnie w klasie pierwszej szkoły podstawowej naukę podejmują obowiązkowo siedmiolatki oraz na wniosek rodziców — niektóre sześciolatki. Ze względu na różnice dojrzałości, które obserwuje się zarówno pomiędzy dziećmi siedmioletnimi jak i sześcioletnimi już obecnie obowiązujące przepisy pozwalają na podjęcie nauki w pierwszej klasie szkoły podstawowej przez sześciolatka. Wynika to jednak zawsze z inicjatywy rodziców dziecka i wymaga zasięgnięcia przez szkołę opinii publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Obniżenie wieku rozpoczynania obowiązku szkolnego musi być poprzedzone zmianą warunków nauki w szkołach podstawowych. Najbliższy rok szkolny 2008/2009 ma służyć przygotowaniom do wprowadzenia tej zmiany. W Ministerstwie Edukacji Narodowej przygotowany jest program rządowy wspomagania organów prowadzących szkoły w realizacji zmian „Aktywizacja jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych w działaniach związanych z zapewnieniem bezpiecznych warunków dzieciom rozpoczynającym naukę szkolną”. Program będzie obejmował działania służące wspieraniu aktywności jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych w doposażeniu szkół i zapewnianiu dzieciom podejmującym naukę szkolną bezpiecznych warunków i opieki odpowiedniej do ich wieku. Skierowanie sześciolatek z obowiązkowych „zerówek” do klas pierwszych w szkołach będzie połączone z przeniesieniem do szkoły przedszkolnego standardu opieki nad nimi.

4. Szkoła podstawowa punktem informacyjnym dla rodziców dzieci w wieku przedszkolnym

W okresie wdrażania reformy szkoła podstawowa będzie pełniła funkcję punktu informacyjnego, przede wszystkim dla rodziców dzieci w wieku przedszkolnym niekorzystających z wychowania przedszkolnego.

W roku szkolnym 2009/2010 pięciolatki będą miały prawo do edukacji przedszkolnej. W roku 2010/2011 wszystkie pięciolatki będą realizować obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne.

Wszyscy rodzice dzieci urodzonych w roku 2003, 2004 i 2005 będą mieli prawo wyboru, czy ich dziecko idzie do szkoły jak sześci- czy jako siedmiolatek, jeśli zgłoszą to w odpowiednim, przewidzianym ustawowo terminie.

Dyrektor szkoły podstawowej odpowiada za ewidencję wszystkich dzieci w obwodzie szkoły podlegających obowiązkowemu przygotowaniu przedszkolnemu. W projektowanym stanie prawnym zadaniem dyrektora szkoły będzie zaproponowanie rodzicom istniejących w rejonie oraz jego okolicach miejsc i możliwości korzystania z edukacji przedszkolnej, oraz doradzanie, czy konkretne dziecko będzie się dobrze czuło, gdy rozpocznie edukację szkolną w aktualnych warunkach jego szkoły. Dyrektorzy będą mieli trzy lata na dostosowanie szkoły do potrzeb najmłodszych uczniów, tak aby była ona przyjazna i bezpieczna. Powinni na bieżąco oceniać stan przygotowań szkoły pod względem wyposażenia i aranżacji przestrzeni na potrzeby najmłodszych uczniów i informować o tym zainteresowanych rodziców. Rodzice natomiast przez te trzy lata będą mieli prawo wyboru, czy do szkoły posłać swoje dziecko w wieku sześciu czy raczej siedmiu lat.

Oznacza to, że w roku szkolnym 2009/2010 oraz w 2010/2011 w ławkach szkolnych usiądą obok siebie sześćioletni i siedmioletni pierwszoklasiści. Zależnie od liczby i wieku uczniów zgłaszających się do klas pierwszych oraz ich wcześniejszego doświadczenia edukacyjnego dyrektor szkoły podstawowej może podjąć decyzję o łącznym lub rozdzielnym organizowaniu nauczania sześćio- i siedmiolatków. To samo dotyczy piecio- i sześciolatków podejmujących edukację przedszkolną.

Jak powinna wyglądać rozmowa dyrektora szkoły z rodzicem dziecka w wieku przedszkolnym, który przyjdzie do niego po radę?

- Należy zapytać o dokładną datę urodzenia dziecka.
- Jeśli data ta bezwzględnie nakazuje, żeby dziecko rozpoczęło naukę w szkole, należy poinformować o tym rodziców i zaprezentować ofertę szkoły. Rodzice mają także prawo zapoznać się z ofertą innych szkół, w tym również tych poza obwodem, w którym dziecko mieszka i zapisać je do takiej szkoły.
- Jeśli dziecko jest w wieku przedszkolnym, ale jeszcze nie jest objęte rocznym obowiązkowym przygotowaniem przedszkolnym, należy udzielić informacji, gdzie dziecko może być objęte edukacją przedszkolną. Warto przy tej okazji zachęcać rodziców do posyłania dziecka do przedszkola, wskazując korzyści płynące z edukacji przedszkolnej. Rodzice mogą mieć różne potrzeby jeżeli chodzi o opiekę nad dzieckiem (od kilku do 10 godzin dziennie). Zależnie od potrzeb, należy wskazać jak najlepszą ofertę. Jeśli oferty brakuje można zachęcać do zakładania różnych form edukacji przedszkolnej — samego rodzica lub znane sobie organizacje lub nauczycieli, którzy mogliby wyjść naprzeciw takim oczekiwaniom.
- Jeśli dziecku przysługuje prawo lub ma ono obowiązek edukacji przedszkolnej, należy zaproponować miejsce edukacji przedszkolnej, rekomendowane przez samorząd gminny, jak najlepiej i najdokładniej je charakteryzując, informując jednocześnie o wszelkich innych miejscach edukacji przedszkolnej w okolicy, gdzie rodzic może dziecko zapisać.
- Jeśli dziecko ma datę urodzenia dającą rodzicowi prawo wyboru co do tego, czy posłać dziecko do szkoły czy też raczej do przedszkola, warto dowiedzieć się: czy dziecko chodziło do przedszkola (jeśli nie, należy rozważyć ewentualne odradzenie szkoły, jeśli tak, dowiedzieć się jak dziecko czuło się wśród innych dzieci, jak sobie radziło, czy przeszło proces diagnozy przedszkolnej, co sądzi o jego gotowości do podjęcia nauki w szkole jego nauczyciel przedszkola, jakiej opieki rodzic potrzebuje dla swego dziecka). Należy informować przy tym o warunkach i sposobie pracy szkoły, tak aby jak najbardziej wychodzić naprzeciw oczekiwaniom rodzica i faktycznym potrzebom konkretnego dziecka.
- Rodzice mają prawo do decydowania o miejscu i sposobie edukacji dziecka. Jeśli pojawiają się takie pytania lub potrzeby, należy informować również rodziców o możliwości edukacji domowej dziecka oraz o miejscach, gdzie możliwe jest uzyskanie opinii i specjalistycznego wsparcia przy organizowaniu takiej edukacji.
- Jeżeli wstępne rozeznanie wskazuje, że **dziecko może kwalifikować się do edukacji specjalnej**, należy poinformować rodziców o potrzebie skontaktowania się z najbliższą poradnią psychologiczno-pedagogiczną i objęcia dziecka jak najwcześniej odpowiednim wspomaganiami, podając adresy okolicznych zespołów wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka.

Szkoła powinna współpracować z organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz poprawy sytuacji dzieci i rodzin wymagających pomocy, takich jak np. Miejskie Ośrodki Pomocy Społecznej. Nauczyciele, pedagodzy i psycholodzy powinni udzielać informacji na temat możliwości, rodzaju i zakresu pomocy, jaką może otrzymać dziecko i rodzina.

Szkoła powinna również dysponować wiedzą na temat działań diagnostycznych, konsultacyjnych, terapeutycznych, rehabilitacyjnych, psychoedukacyjnych, doradczych, mediacyjnych i profilaktycznych podejmowanych przez najbliższą poradnię psychologiczno-pedagogiczną.

5. Jak organizować wychowanie fizyczne?

Wychowanie fizyczne pełni ważne funkcje edukacyjne, rozwojowe i zdrowotne. Poprzez dobrze zorganizowane i prowadzone wychowanie fizyczne możemy także wzmacniać wiele pozytywnych cech uczniów: wytrwałość, odpowiedzialność za siebie i innych, wolę walki, umiejętność pracy w grupie. Równie istotne jest także kształtowanie postawy aktywności fizycznej zarówno tej o charakterze rywalizacji sportowej, jak i szeroko rozumianej rekreacji. Nawyki z czasów szkolnych mają często bezpośrednie przełożenie na życie dorosłego już człowieka. Warto zatroszczyć się o to, by wśród młodego pokolenia Polaków dominowało zdrowe, aktywne podejście do sportu i rekreacji, a nie chęć unikania wszelkiego wysiłku fizycznego — czego niedobrym zwiastunem jest lawinowo rosnąca liczba zwolnień z zajęć wychowania fizycznego.

Jakie nowości organizacyjne zawarte są w nowej podstawie programowej wychowania fizycznego?

W celu lepszego dostosowania zajęć wychowania fizycznego do potrzeb i możliwości uczniów obowiązkowy wymiar tego przedmiotu realizowany będzie, począwszy od II etapu edukacyjnego w dwóch formach:

- 1) w systemie klasowo-lekcyjnym (2 godziny tygodniowo), w którym realizowane są wymagania określone w podstawie programowej z możliwością ich ewentualnego poszerzenia,
- 2) w formie fakultetów (2 godziny tygodniowo), które mogą być prowadzone w systemie zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, obowiązkowych co do udziału, ale umożliwiających wybór treści i form zajęć.

Fakultety służą zwiększaniu zakresu i pogłębianiu umiejętności i wiadomości związanych z aktywnością fizyczną oraz dbałością o rozwój i zdrowie fizyczne, psychiczne i społeczne uczniów na miarę ich możliwości, oczekiwań i zainteresowań. Fakultety stwarzają możliwość wyboru przez ucznia takiej formy zajęć sportowych, które odpowiadają jego umiejętnościom i zainteresowaniom.

Szkoła, uwzględniając lokalne tradycje i warunki, a także potrzeby i oczekiwania uczniów oraz ich rodziców ustala formy aktywności fizycznej w ramach fakultetów. Różnorodność fakultetów powinna gwarantować możliwość udziału uczniów w zajęciach dostosowanych do ich możliwości i zainteresowań, stwarzając okazję do satysfakcjonującej aktywności i osiągnięć. Uczeń, który systematycznie, w ramach właściwych instytucji pozaszkolnych

podaje aktywność fizyczną, może być zwolniony z udziału w fakultecie. Decyzje o zwolnieniu i sposobie oceniania ucznia podejmuje dyrektor szkoły w porozumieniu z nauczycielem wychowania fizycznego. Sposób udokumentowania podejmowania pozaszkolnej aktywności fizycznej określa statut szkoły.

Fakultet sportowy umożliwia uprawianie dyscypliny sportu oraz udział w systemie szkolnej i pozaszkolnej rywalizacji sportowej dzieci i młodzieży. Szkoła przedstawia uczniom oraz ich rodzicom wykaz dyscyplin do wyboru. Udział w fakultecie sportowym w szkole może być uzależniony od selekcji uwzględniającej predyspozycje ucznia do uprawiania wybranej dyscypliny sportu.

Fakultet rekreacyjno-zdrowotny umożliwia aktywność fizyczną służącą zdrowiu, wypoczynkowi lub zabawie oraz udział w systemie wewnątrzszkolnej rywalizacji sportowej. Realizacja tego fakultetu jest nastawiona na przygotowywanie uczniów do systematycznej aktywności fizycznej w czasie wolnym, ze świadomością wynikających z tego korzyści zdrowotnych. Fakultet może zawierać jedną lub kilka form aktywności fizycznej. Szkoła przedstawia uczniom oraz ich rodzicom wykaz form aktywności fizycznej do wyboru, w tym zajęcia kompensacyjno-korekcyjne. Udział w fakultecie rekreacyjno-zdrowotnym, za wyjątkiem zajęć kompensacyjno-korekcyjnych, nie może być wynikiem selekcji uwzględniającej sprawność i uzdolnienia uczniów. Dopuszcza się łączenie godzin zajęć w ramach określonych przez dyrektora szkoły. W ramach tego fakultetu istnieje możliwość organizacji zajęć dla dzieci z przeciwwskazaniami do wykonywania niektórych ćwiczeń fizycznych.

Fakultet taneczny umożliwia udział w tanecznych formach aktywności fizycznej połączonej z elementami wiedzy o muzyce. Fakultet może obejmować jedną lub kilka form tańca. Szkoła przedstawia uczniom oraz ich rodzicom formy tańca do wyboru. Udział w fakultecie tanecznym nie może być wynikiem selekcji uwzględniającej sprawność i uzdolnienia uczniów.

Fakultet turystyczny umożliwia udział w aktywności fizycznej połączonej z elementami krajoznawstwa i ekologii. Szkoła przedstawia uczniom oraz ich rodzicom wykaz form turystyki do wyboru. Udział w fakultecie turystycznym nie może być wynikiem selekcji uwzględniającej sprawność i uzdolnienia uczniów. Uczeń w ramach fakultetu turystycznego zdobywa odznaki turystyczne. Dopuszcza się łączenie godzin zajęć w ramach określonych przez dyrektora szkoły.

Jak organizować fakultatywne zajęcia wychowania fizycznego?

Szkoła, uwzględniając wymagania określone w podstawie programowej, ma za zadanie rozwijać własną ofertę programową uwzględniającą zarówno zajęcia lekcyjne, zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne. Warto przy tej okazji pamiętać o lokalnych tradycjach i oczekiwaniach młodzieży. Oferta zajęć fakultatywnych ze swojego założenia powinna uwzględniać zróżnicowany poziom sprawności fizycznej uczniów; część zajęć fakultatywnych (zwłaszcza o charakterze rekreacyjnym i turystycznym) może być dostępna dla tej grupy uczniów, która z powodów zdrowotnych nie uczestniczy w tradycyjnych lekcjach wychowania fizycznego. Aby uczniowie faktycznie mogli dokonywać wyboru najbardziej interesującej dla nich formy aktywności fizycznej wskazane jest by maksymalnie powiązać ofertę fakultetów z tygodniowym planem lekcji. Przykładowo ustalamy, że we wtorek cztery klasy piąte kończą zajęcia po 5 godzinie lekcyjnej, a cztery klasy szóste po 6 godzinie lekcyjnej. Nasza szkoła dysponuje jedną salą gimnastyczną, jedną aulą i jednym boiskiem. Po 5 lekcji mogą ruszyć

więc fakultatywne zajęcia koszykówki (sala gimnastyczna), zajęcia piłkarskie (boisko), zajęcia z tańca (aula) i zajęcia realizowane w ramach fakultetu turystycznego (w terenie). Podobną ofertę powtarzamy po 6 lekcji dla uczniów klas szóstych. Po 7 lekcji — organizujemy na przykład trening dla członków szkolnej reprezentacji koszykówki. Układając plan fakultetów sportowych warto pamiętać, iż przynajmniej część z nich może odbywać się w soboty i że dopuszczalne jest łączenie godzin zajęć w określonych przez dyrektora ramach (zwłaszcza w przypadku fakultetu turystycznego, który może na przykład obejmować udział w kilkugodzinnym rajdzie).

Szczególnie ważne jest włączenie do szkolnej oferty związanych ze sportem i rekreacją instytucji samorządowych i stowarzyszeń (np. Miejskie i Gminne Ośrodki Sportu i Rekreacji, PTTK, Domy Kultury i kluby sportowe). Dzięki dobrej współpracy szkół z tymi organizacjami możliwe jest istotne wzbogacenie dostępnej dla uczniów oferty fakultetów, równocześnie mamy okazję pokazania, że aktywność sportowa nie ogranicza się do działań na terenie szkoły. W ten sposób kształtujemy nawyki korzystania z aktywnych form rekreacji i pokazujemy jak w praktyce działają instytucje związane ze sportem zarówno wyczynowym, jak i tak zwanym sportem masowym.

Poza skonstruowaniem ciekawej i spełniającej uczniowskie oczekiwania oferty fakultetów sportowych, należy także szczegółowo ustalić formę i zasady zaliczenia przez uczniów poszczególnych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych oraz zasady zwolnienia z fakultatywnej części wychowania fizycznego. Ze zwolnień tego typu korzystać mogą na przykład osoby trenujące w klubach sportowych.

6. Szkoła podstawowa miejscem zwiększania szans edukacyjnych — diagnozy i terapii dysleksji

Dysleksja rozwojowa jako jedna z przyczyn ograniczania szans edukacyjnych

Trudności w uczeniu się dzieci i młodzieży są stałym problemem rodziców, nauczycieli i samych uczniów. Mogą pojawić się na różnym poziomie edukacji szkolnej, powodując kłopoty z przyswojeniem określonej wiedzy, umiejętności i nawyków. Oprócz trudności występujących często, niejako w sposób naturalny, w nauce czytania, pisania czy matematyki pojawiają się trudności specyficzne. Bezpośrednia ich przyczyna leży w nieharmonijnym rozwoju psychomotorycznym dziecka, co oznacza, że niektóre funkcje rozwijają się dobrze lub ponadprzeciętnie, inne zaś z wyjątkowym opóźnieniem. Dotyczy to głównie zaburzeń rozwoju tych funkcji poznawczych i ruchowych, które biorą udział w nauce czytania i pisania. Specyficzne trudności w nauce czytania i pisania określa się terminem dysleksja rozwojowa.

Objawy dysleksji rozwojowej mają swoją dynamikę. Zmieniają się wraz z wiekiem i nowymi wymaganiami dydaktycznymi. Zależą od rozległości i głębokości zaburzeń funkcji odpowiedzialnych za czytanie i pisanie oraz czasu trwania terapii pedagogicznej. Pod wpływem stresu np. na sprawdzianie czy egzaminie, po dłuższej przerwie (np. wakacje), liczba błędów zwiększa się. Mogą też pojawić się nowe symptomy, a ich skutki rozszerzają się na

inne przedmioty szkolne. Trudności w nauce języków obcych, matematyce, geografii, chemii i innych przedmiotów szkolnych wskazują na dynamikę objawów dysleksji rozwojowej.

Aby zapewnić dzieciom z dysleksją warunki równych szans edukacyjnych oraz wyeliminować czynniki lokujące ich w niekorzystnej sytuacji edukacyjnej konieczne jest udzielenie im specjalistycznej pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Prawa i obowiązki uczniów z dysleksją rozwojową

Uczniowie z dysleksją rozwojową mają prawo do diagnozy, terapii, dostosowania form i metod nauczania oraz wymagań do ich możliwości. Szkoła jest zobligowana do udzielania uczniom ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się specjalistycznej pomocy, dostosowanej do ich potrzeb i możliwości.

Obowiązkiem ucznia ze zdiagnozowaną dysleksją rozwojową jest podjęcie pracy nad swoimi trudnościami oraz dokumentowanie jej (np. w osobnym zeszycie). Stwierdzenie dysleksji nie jest ostatnim, ale pierwszym krokiem na drodze do pokonania trudności ucznia. W żadnym wypadku nie można traktować tej diagnozy jako zwolnienia z obowiązków. Szansą skutecznej pomocy jest systematyczna praca.

Modelowy system profilaktyki i pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom z dysleksją rozwojową — cele i założenia

Celem systemu jest zapewnienie specjalistycznej pomocy dzieciom ryzyka dysleksji na etapie edukacji przedszkolnej, wczesnoszkolnej oraz dzieciom i młodzieży z dysleksją rozwojową na kolejnych etapach kształcenia przez:

- powiązanie diagnozy dysleksji z obowiązkiem podjęcia pracy na zajęciach w szkole i w domu;
- stworzenie mechanizmów umożliwiających im korzystanie z praw wynikających z właściwych rozporządzeń (wczesna diagnoza, wczesna, specjalistyczna interwencja, dostosowanie wymagań szkolnych i sposobu oceniania do możliwości ucznia).

System stanowi wzorzec postępowania wobec dzieci ryzyka dysleksji i uczniów z dysleksją rozwojową. Kompleksowe ujęcie hierarchizuje wszystkie aspekty pomocy, wyznaczając odpowiednie rozwiązania merytoryczne i organizacyjne. Uwzględnia specjalne potrzeby edukacyjne uczniów z trudnościami w uczeniu się, możliwości szkół i placówek, korzysta z doświadczeń praktyków oraz interdyscyplinarnej wiedzy naukowej na temat dysleksji.

System obejmuje:

- rozpoznanie trudności;
- diagnozę specjalistyczną;
- organizację pomocy.

System koncentruje się na działaniach z zakresu rozpoznania trudności i organizacji pomocy, wskazując konkretne rozwiązania. Jego wdrożenie jest możliwe bez zmian systemowych, gdyż opiera się na istniejącej organizacji przedszkola i szkoły. Innowacyjność przedstawionego systemu polega przede wszystkim na przeniesieniu procesu diagnozowania trudności na teren przedszkola i szkoły oraz na uporządkowaniu stosowanych dotąd form pracy i stworzeniu takich mechanizmów postępowania, by jak najwięcej dzieci wykazujących trudności w nauce otrzymało niezbędną pomoc.

Proces diagnostyczny realizowany przez przygotowanych do tego typu zadań nauczycieli, pedagogów lub terapeutów, bezpośrednio w placówce, w której przebywa dziecko, zapewni szybkie i sprawne organizowanie pomocy. Umożliwi także przeprowadzanie diagnozy przesiewowej wszystkim uczniom.

Pierwszy poziom: pomoc w domu udzielana przez rodziców pod kierunkiem nauczyciela.

Dzieciom o stosunkowo niewielkich trudnościach w nauce może skutecznie pomóc nauczyciel, o ile jest możliwa współpraca z rodzicami uczniów. Realizując postulat indywidualizacji nauczania, należy wskazać dziecku i jego rodzicom dodatkowe ćwiczenia do wykonywania w szkole i w domu oraz zaproponować różnorodne sposoby pracy. Nauczyciel poprzez ścisłą współpracę z rodzicami, może kierować ich pracą z dzieckiem, wykonywaną w domu.

Drugi poziom: zespół korekcyjno-kompensacyjny w szkole.

W wypadku utrzymujących się i bardziej nasilonych trudności dzieci ryzyka dysleksji i z dysleksją rozwojową powinny uczęszczać na zajęcia zespołu korekcyjno-kompensacyjnego w szkole, które prowadzi wykwalifikowany specjalista terapii pedagogicznej. Warunkiem skuteczności tych zajęć jest kontynuowanie ich w domu, przy ścisłej współpracy z rodzicami.

Trzeci poziom: terapia indywidualna.

Dzieci wymagające szczególnego wsparcia (na podstawie zaleceń postdiagnostycznych) i poszerzonej pomocy terapeutycznej powinny uczestniczyć w terapii indywidualnej, która odbywa się w szkole, bądź w poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Dla uczniów, którym nie udało się pomóc w opisany powyżej sposób, model przewiduje możliwość uczenia się w klasie terapeutycznej (**czwarty poziom**), a w szczególnych przypadkach, gdy dysleksji towarzyszą nasilone zaburzenia emocjonalne, opiekę przejmują placówki terapeutyczne resortu zdrowia (**poziom piąty**).

Modelowy system profilaktyki i pomocy dla uczniów z dysleksją zakłada rozpoznanie trudności i diagnozę specjalistyczną:

1. objęcie obserwacją wszystkich dzieci o nieharmonijnym rozwoju psychoruchowym w okresie przedszkolnym, a szczególnie pięciolatek;
2. objęcie badaniami przesiewowymi dzieci ryzyka dysleksji już na etapie edukacji wczesnoszkolnej, by wyrównać ich start w szkole;
3. objęcie diagnozą w kierunku dysleksji wszystkich uczniów mających trudności w uczeniu się w szkole podstawowej;
4. objęcie specjalistyczną pomocą zarówno dzieci ryzyka dysleksji, jak i uczniów ze stwierdzoną dysleksją rozwojową; w zależności od stopnia i charakteru niepowodzeń w nauce szkolnej proponuje się:
 - pomoc udzielaną przez rodziców pod kierunkiem nauczyciela (pierwszy poziom), dodatkowo uczeń może uczestniczyć w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych i psychoedukacyjnych, których celem jest wyrównanie braków wiedzy i stymulacja jego rozwoju. Uczeń może zostać zobowiązany do podjęcia pracy samokształceniowej w domu pod kierunkiem nauczyciela i rodzica, jednak obowiązek zorganizowania i pokierowania tą pracą należy do nauczyciela;

- udział w zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych i koordynowanie pracy samokształceniowej ucznia w domu (drugi poziom);
 - udział w terapii indywidualnej i koordynowanie pracy samokształceniowej ucznia w domu (trzeci poziom).
5. kształcenie warsztatowe nauczycieli w zakresie udzielania koniecznej pomocy psychologiczno-pedagogicznej osobom z dysleksją, w szczególności w zakresie rozpoznania symptomów dysleksji oraz dostosowania wymagań do specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów;
 6. zaangażowanie rodziców dzieci z dysleksją w proces pomocy psychologiczno-pedagogicznej, przez dostarczenie im wiedzy na temat problemu oraz sposobów radzenia sobie z nim.

Warunkiem sprawnego funkcjonowania modelowego systemu pomocy jest czuwanie nad jego realizacją w ramach każdej szkoły. Wymaga to powołania koordynatora procesu pomocy dla uczniów z dysleksją. Może nim zostać nauczyciel posiadający odpowiednie przygotowanie, któremu dyrektor danej placówki powierzy to zadanie.

Zakładane rezultaty

1. Ujednolicenie sposobu postępowania wobec uczniów z dysleksją rozwojową niezależnie od typu szkoły i miejsca zamieszkania — każda szkoła w Polsce może sięgnąć po tak wypracowany wzorzec.
2. Dostępność diagnozy specyficznych trudności w uczeniu się (realizacja na terenie przedszkola lub szkoły).
3. Ustanowienie należytych proporcji pomiędzy prawami i obowiązkami uczniów z dysleksją rozwojową — uczniowie korzystają z należnych im praw, jednocześnie wywiązując się z obowiązku podjęcia dodatkowej pracy nad swoimi trudnościami.
4. Wzrost kompetencji nauczycieli (znajomość symptomów ryzyka dysleksji i dysleksji rozwojowej oraz umiejętność realizacji zaleceń zawartych w opinii) — nauczyciele wszystkich przedmiotów potrafią dostosować wymagania do specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów ze zdiagnozowaną dysleksją.
5. Wzrost świadomości wśród rodziców na temat konieczności aktywnego uczestnictwa w procesie pomocy oraz niebezpiecznych konsekwencji niepodejmowania pracy, w tym nasilania się trudności, poszerzania ich zakresu i nawarstwiania się wtórnych zaburzeń emocjonalnych i motywacyjnych — rodzice rozumieją trudności swoich dzieci, konsekwentnie wymagają od nich podejmowania pracy, znają jej zasady oraz pomoce, z których mogą korzystać.
6. Polepszenie i usprawnienie współpracy pomiędzy rodzicami, przedszkolem, szkołą lub poradnią — wszystkie ogniwa mają świadomość wspólnoty działań i jej celowości.
7. Osłabienie negatywnego odbioru przez społeczeństwo problemu dysleksji kojarzonej z ulgami na egzaminach — diagnoza dysleksji będzie łączona z koniecznością podjęcia dodatkowej pracy, a nie tylko z prawami przysługującymi uczniom.

System koncentruje się na działaniach z zakresu rozpoznawania trudności i organizacji pomocy, wskazując konkretne rozwiązania. Realizowany jest w całości lub w dużej części w placówce, w której kształci się dziecko, co gwarantuje dostępność diagnozy i specjalistycznej pomocy. Jego wdrożenie jest możliwe bez zmian systemowych, gdyż opiera się na istniejącej organizacji przedszkola i szkoły. Zaproponowany system polega na uporządko-

waniu stosowanych dotąd form pracy i stworzeniu takich mechanizmów postępowania, aby jak najwięcej dzieci mających trudności w nauce i zagrożonych dysleksją rozwojową otrzymało jak najwcześniej niezbędną pomoc.

7. Jak zorganizować edukację przedszkolną tam, gdzie jej brakuje?

Wychowanie przedszkolne może być prowadzone w:

- przedszkolach i oddziałach przedszkolnych zorganizowanych w szkołach podstawowych,
- innych formach wychowania przedszkolnego:
 - zespołach wychowania przedszkolnego — zajęcia są prowadzone w niektóre dni tygodnia,
 - w punktach przedszkolnych — zajęcia są prowadzone codziennie.

Organizacja pracy zespołu wychowania przedszkolnego i punktu przedszkolnego została określona w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 stycznia 2008 r. w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania (Dz. U. Nr 7, poz. 38 i Dz. U. Nr 104, poz. 667).

Zgodnie z rozporządzeniem, zajęcia w zespole wychowania przedszkolnego mogą być prowadzone w niektóre dni tygodnia, minimum 3 godziny w ciągu jednego dnia i minimum 12 godzin w ciągu tygodnia. Punkt przedszkolny natomiast realizuje zajęcia we wszystkie dni robocze w tygodniu przez cały rok szkolny, z wyjątkiem przerw ustalonych przez organ prowadzący. Wymiar czasu pracy innych form wychowania przedszkolnego — zależnie od lokalowych potrzeb i możliwości — może być wyższy niż określają przepisy.

Minimalny dzienny wymiar zajęć w zespole i punkcie wynosi 3 godziny. Liczba godzin zajęć, w czasie których realizowana jest podstawa programowa wychowania przedszkolnego, powinna być uzależniona od wielkości grupy. Jeśli w grupie jest 3-5 dzieci (jest to minimalna liczebność grupy określona w rozporządzeniu), 3 godziny zajęć dziennie powinny umożliwić zrealizowanie wymagań określonych w podstawie programowej. Czym liczniejsza grupa, tym czas trwania zajęć z dziećmi powinien być dłuższy (do 4-5 godzin dziennie). Liczebność grupy dzieci (od 3 do 25 dzieci) jest uzależniona od potrzeb środowiska lokalnego (ilu rodziców dzieci w wieku 3-5 lat jest zainteresowanych korzystaniem z wychowania przedszkolnego) oraz od posiadanych warunków lokalowych. Czas pracy zespołu lub punktu powinien być elastyczny, dostosowany do liczebności grupy dzieci oraz do potrzeb i oczekiwań rodziców, aby zapewnić możliwość zrealizowania wymagań, określonych w podstawie programowej wychowania przedszkolnego.

Mając na uwadze wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiego poziomu kształcenia niezależnie od formy, w której dziecko będzie odbywało wychowanie przedszkolne priorytetem jest zapewnienie realizacji podstawy programowej. Dlatego też **wszystkie formy edukacji przedszkolnej będą miały obowiązek zrealizowania całości podstawy programowej wychowania przedszkolnego**. Grupy mało liczne — np. od 3 do 10 dzieci — mogą poprzestać na mniejszej liczbie godzin, ale dla grup różnowiekowych lub liczących więcej dzieci optymalne jest 4-5 godzin zajęć dziennie. Należy przy tym pa-

miętać, że im dłużej dziecko będzie korzystało z wychowania przedszkolnego, zarówno w wymiarze dziennym jak i tygodniowym, tym lepiej będzie przygotowane do podjęcia nauki w szkole.

W trosce o prawidłowy rozwój psychoruchowy oraz przebieg wychowania i kształcenia starszych przedszkolaków (cztero- i pięcioletki) zaleca się następujące proporcje organizowania czasu zajęć, w rozliczeniu tygodniowym:

- co najmniej jedna piąta pobytu dziecka w przedszkolu powinna być przeznaczona na zabawę. W tym czasie dzieci mogą bawić się w swobodny sposób, przy dyskretnym udziale nauczyciela przedszkola;
- co najmniej jedną piątą czasu przedszkolnego dzieci powinny spędzać w ogrodzie, na boisku, w parku itp. Organizowane mogą być tam zajęcia sportowe, gry i zabawy ruchowe, obserwacje przyrodnicze, prace gospodarcze, porządkowe i ogrodnicze;
- jedną piątą czasu pobytu dziecka w przedszkolu można przeznaczyć na różnego typu zajęcia dydaktyczne, realizowane według wybranego programu wychowania przedszkolnego;
- nauczyciel może dowolnie zagospodarować pozostały czas — dwie piąte pobytu dziecka w przedszkolu. W tej puli czasu mieszczą się czynności opiekuńcze, samoobsługowe, organizacyjne i inne.

Odnosnie młodszych przedszkolaków zaleca się, aby co najmniej jedną czwartą czasu dzieci spędzały bawiąc się w ogrodzie, w parku, na łące.

W trosce o wspomaganie harmonijnego rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym zaleca się, aby zeszyty ćwiczeń i karty pracy stanowiły jedynie uzupełnienie wielostronnego wspierania rozwoju dziecka, co oznacza stosowanie ich w ograniczonym zakresie, odpowiednio do wieku dziecka. Podstawą pracy powinna być zabawa i różnorodna działalność dziecka, związana z prawidłowym rozwojem procesów poznawczych, uzyskaniem dobrego poziomu koordynacji wzrokowo-ruchowej, gotowości do nauki pisania i nauki szkolnej. Proponuje się korzystanie m.in. z wycinanek, składanek papierowych, książeczek do czytania.

Dzieci z zaburzeniami rozwoju mowy powinny być objęte opieką logopedyczną. Należy zadbać o to, aby rodziców tych dzieci włączyć w proces korygowania rozwoju mowy. W trosce o jednolite oddziaływanie wychowawcze, nauczyciele przedszkola powinni:

- systematycznie informować rodziców o zadaniach wychowawczych i kształcących realizowanych w przedszkolu;
- zapoznawać rodziców z *Podstawą programową wychowania przedszkolnego* i włączać ich do kształtowania u dziecka tych wiadomości i umiejętności, które są tam zalecane;
- informować rodziców o sukcesach i kłopotach ich dzieci, a także włączać ich do wspierania osiągnięć rozwojowych dzieci i łagodzenia trudności, na jakie natrafiają;
- zachęcać rodziców do współdecydowania w sprawach przedszkola, na przykład wspólnie organizując imprezy, zajęcia i uroczystości, w których biorą udział dzieci.

Dodatkowych informacji jak zorganizować edukację przedszkolną w nowych formach można dowiedzieć się z informatora *ROK PRZEDSZKOLAKA*, wyd. MEN, 2008.

KALENDARZ WDRAŻANIA ZMIAN PROGRAMOWYCH

Rok szkolny	Zreformowane nauczanie w klasach			
2009/2010	I SP	I Gimnazjum		
2010/2011	II SP	II Gimnazjum		
2011/2012	III SP	III Gimnazjum		
2012/2013	IV SP	I L	I T	I ZSZ
2013/2014	V SP	II L	II T	II ZSZ
2014/2015	VI SP	III L	III T	III ZSZ
2015/2016			IV T	I LU
2016/2017				II LU

SP – szkoła podstawowa, L – liceum, T – technikum,
ZSZ – zasadnicza szkoła zawodowa, LU – liceum uzupełniające

KALENDARZ MODERNIZACJI EGZAMINÓW ZEWNĘTRZNYCH

Planowane daty zmian	Sprawdzian po szkole podstawowej	Egzamin gimnazjalny	Matura
2008/2009		Obowiązkowy język obcy	Do wyboru egzamin z filozofii
2009/2010			Obowiązkowa matematyka, korekta reguł egzaminu
2011/2012		Dostosowanie egzaminu do nowej podstawy programowej	
2014/2015	Dostosowanie sprawdzianu do nowej podstawy programowej		Dostosowanie matury do nowej podstawy programowej

2012 r. – pierwsi absolwenci gimnazjum z kształceniem opartym na nowej podstawie programowej
2015 r. – pierwsi absolwenci szkoły podstawowej i szkół średnich z kształceniem opartym na nowej podstawie programowej

